

ВИДИ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

методичні вказівки
для самостійного
вивчення теми з
дисципліни
«Експертна
аналітика в
менеджменті
організацій»

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра менеджменту, бізнесу і адміністрування

ВИДИ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

методичні вказівки для самостійного вивчення теми з дисципліни
«Експертна аналітика в менеджменті організацій»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної
та заочної форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент»

Затверджено
рішенням науково-методичної
комісії факультету менеджменту,
адміністрування та права
Протокол № 3
від 11.11.2024 р.

Харків 2024

Схвалено

на засіданні кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Протокол № 4 від 8.11.2024 р.

Рецензенти:

Н. М. Колпаченко, кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту Приватного закладу вищої освіти «Харківський технологічний університет «Шаг»;

Н. І. Райтер, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та торгівлі Львівського національного університету природокористування.

В-42 Види аналізу діяльності суб'єктів господарювання: методичні вказівки для самостійного вивчення теми з дисципліни «Експертна аналітика в менеджменті організацій» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент» / Укладачі: С.О. Заїка, А.В. Аврята – Харків: ДБТУ [б. в.], 2024. 55 с.

Методичні вказівки містять огляд основних питань аналізу діяльності суб'єктів господарювання, акцентуючи на різновидах аналізу та їхньому значенні для ефективного управління підприємством. У виданні розглядаються історія розвитку та перспективи експертної аналітики, її зв'язок з іншими дисциплінами, а також особливості застосування різних видів аналізу в процесі прийняття управлінських рішень.

Методичні вказівки містять практичні завдання для закріплення теоретичних знань, контрольні питання для самоперевірки, тестові завдання, глосарій термінів та список рекомендованої літератури, що сприятиме глибшому засвоєнню матеріалу.

Методичні вказівки призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент», а також можуть бути корисними для фахівців у сфері управління, які бажають поглибити свої знання з аналітичних методів в управлінні організаціями.

УДК 338.409.3

Відповідальна за випуск: Ю.М. Сагачко, канд. екон. наук, доцент

© Заїка С.О., Аврята А.В., 2024

© ДБТУ, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Історія і перспективи розвитку експертної аналітики	5
2. Взаємозв'язок експертної аналітики з іншими дисциплінами	13
3. Види аналізу та їх роль в управлінні підприємством	16
4. Значення окремих видів аналізу в управлінні підприємством	28
Практичні завдання	32
Контрольні питання	35
Тестові завдання	37
Глосарій	46
Список використаної та рекомендованої літератури	51

ВСТУП

Дисципліна «Експертна аналітика в менеджменті організацій» є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми «Менеджмент» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Державного біотехнологічного університету. Вона спрямована на формування основних компетентностей у сфері аналітичної діяльності, надаючи необхідні знання та розвиваючи здатність у студентів аналізувати і структурувати проблеми організації, а також ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Дані методичні вказівки покликані допомогти студентам самостійно засвоїти матеріал та закріпити знання з основних питань теми «Види аналізу діяльності суб'єктів господарювання», зокрема історії та перспектив розвитку експертної аналітики, її взаємозв'язку з іншими дисциплінами, а також різновидів аналізу та їхньої ролі в управлінні підприємством.

Для більш ефективного засвоєння матеріалу методичні вказівки включають практичні завдання, що дозволяють студентам закріпити теоретичні знання на практиці, контрольні питання, які сприяють перевірці та самоконтролю знань, тестові завдання для оцінки розуміння основних понять, що розглядаються в темі, а також глосарій термінів, що використовуються в аналітиці. Список використаної та рекомендованої літератури допоможе здобувачам розширити знання та ознайомитися з додатковими джерелами інформації з дисципліни.

Вивчення теми «Види аналізу діяльності суб'єктів господарювання» надає студентам необхідний комплекс знань для успішного застосування видів експертної аналітики у професійній діяльності та сприяє розвитку їхньої здатності до прийняття науково-обґрунтованих управлінських рішень.

1. ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПЕРТНОЇ АНАЛІТИКИ

Дослідження будь-яких процесів і явищ у суспільстві варто починати з вивчення джерел їх виникнення, історичного розвитку та передумов формування. Це особливо важливо в такій галузі, як експертна аналітика, яка займає важливе місце у менеджменті організацій та в цілому в управлінських науках. Знання історичних аспектів розвитку експертної аналітики дозволяє не тільки розуміти еволюцію її інструментів і методів, але й глибше проникнути в суть сучасних підходів, обґрунтувати їх доцільність та точність трактувань. Експертна аналітика у своїй сучасній формі є результатом тривалого розвитку, який відбувався на перетині економічної думки, практичних потреб та технологічного прогресу.

Історичні корені експертної аналітики можна знайти ще у працях античних філософів, серед яких видатну роль відіграє Аристотель. Його внесок в розвиток економічної думки не обмежувався лише питаннями багатства і обміну; він прагнув проникнути в сутність економічних явищ, аналізуючи їх як об'єктивні закони природи. Саме в роботах Аристотеля можна простежити перші аналітичні підходи, які сьогодні лежать в основі експертної аналітики, де кожне рішення спирається на дослідження закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків та прагнення до об'єктивного розуміння процесів.

Подальший розвиток експертної аналітики став можливим завдяки працям європейських вчених XVII-XVIII століть, серед яких особливо виділяються англійські та французькі класики політекономії. В цей період вперше з'являються теоретично обґрунтовані економічні моделі, побудовані на абстрактному методі дослідження, що дозволило аналізувати економічні процеси на концептуально новому рівні.

Наприклад, англійський економіст Вільям Петті, розробляючи трудову теорію вартості, звернув увагу на дослідження внутрішніх зв'язків у процесі виробництва, що дозволило закласти основи для подальшого вивчення вартості товарів, витрат праці та додаткового продукту.

Ці ідеї згодом розвинули фізіократи, представники школи економічної думки, які бачили джерело багатства у сфері виробництва, зокрема в аграрному секторі. Фізіократи розглядали

додатковий продукт як результат праці та природного циклу відтворення, створюючи тим самим підґрунтя для розвитку теорій капіталу і національного доходу. Важливим кроком стало відокремлення капіталу як окремого об'єкта економічного аналізу, що дало можливість розглядати економіку як систему взаємопов'язаних ресурсів і механізмів, що піддаються вимірюванню та оцінці.

Особливе значення в історії експертної аналітики мають роботи Адама Сміта та Девіда Рікардо, які внесли значний вклад у розвиток теорії капіталу та вартості. Сміт, аналізуючи капітал, першим підрозділив його на основний і оборотний, що дало можливість

краще розуміти структуру капіталу та його роль у виробництві. Він розглядав капітал як головний фактор виробництва та основний двигун економічного зростання. Девід Рікардо пішов далі, наголошуючи на центральній ролі капіталу у розвитку продуктивних сил і розглядаючи питання про відносну і реальну вартість товару, що надалі стало основою для розвитку маржиналізму та більш детальних теорій попиту і пропозиції.

У XIX столітті відбувається суттєвий прогрес у розвитку аналітичних методів, завдяки чому вони стають більш формалізованими. Англія, Німеччина, Франція та інші держави активно впроваджують нові економічні концепції та технології, що зумовило посилення ролі аналітики в управлінні як на макро-, так і на мікрорівнях. В цей час аналітичні методи стають важливими інструментами для прийняття рішень у промисловості, банківській сфері, а також у державному управлінні. Поступово формується розуміння того, що для ефективного управління організаціями та економікою в цілому необхідно мати спеціальні знання та навички з аналізу економічних і управлінських процесів.

На початку XX століття в Україні, як і в багатьох інших країнах, відбувається активний розвиток експертної аналітики. Це пов'язано із швидким зростанням великих промислових підприємств, широкою системою банків і кредитних установ, а також розвитком кооперативної системи господарювання. Саме в цей час аналітика стає окремою галуззю знань, яка орієнтована на вивчення господарської діяльності, пошук резервів ефективності та обґрунтування управлінських рішень. Виникає потреба у стандартизації аналітичних процесів, формуються основи

бухгалтерського обліку та балансознавства, що закладають фундамент для більш точного вимірювання та аналізу економічних показників.

Важливу роль у становленні експертної аналітики відіграли українські вчені, зокрема видатний економіст Михайло Іванович Туган-Барановський. Його роботи, що ґрунтувалися на глибоких економічних і соціальних дослідженнях, не лише доповнювали загальноєвропейські тенденції розвитку економічної думки, але й заклали підґрунтя для подальшого розвитку аналітичної науки в Україні. Туган-Барановський одним із перших підняв питання про циклічність економічних криз, досліджуючи вплив соціальних та економічних факторів на їх формування. Його підхід демонстрував, як аналітика, орієнтована на розуміння та передбачення циклічних економічних процесів, здатна слугувати практичним інструментом для управлінських рішень.

Паралельно з теоретичними напрацюваннями відбувається стрімкий розвиток прикладної експертної аналітики, що виникала на базі аналізу фінансової звітності підприємств. У ХІХ та ХХ століттях баланс стає основною формою фінансової звітності, яка використовується як основне джерело інформації для оцінки фінансового стану та ефективності діяльності підприємств. Це сприяло розвитку методів аналізу, які дозволяли не тільки оцінювати результати минулої діяльності, але й виявляти потенційні резерви для покращення виробничих і фінансових показників.

Стрімкий розвиток прикладної експертної аналітики обумовлений низкою факторів:

1. *Баланс як основа аналітики.* Оскільки баланс був основною формою звітності, аналітичні методи сконцентрувалися на його оцінці як джерелі для ухвалення господарських рішень. Він надавав загальний огляд фінансового стану підприємства, що стало важливим для визначення перспектив діяльності підприємств.

2. *Дискусійні питання оцінки статей балансу.* Виникають питання про способи і методи оцінки різних статей балансу, що призводить до розробки різних підходів для визначення вартості активів, зобов'язань і капіталу. Залежно від обраного методу оцінки, змінювався фінансовий результат, що підкреслює важливість вибору оптимальних методів аналізу для досягнення точності у звітності.

3. *Реальність фінансової інформації:* Важливим питанням залишається достовірність інформації, наведеної у балансі та інших

формах фінансової звітності. Реальність даних прямо впливала на можливість отримання об'єктивної картини про фінансовий стан підприємства, що, в свою чергу, визначало якість прийнятих управлінських рішень.

4. *Залежність між управлінням та аналізом звітності.* Чітко простежується взаємозв'язок між управлінням підприємством і аналізом звітності. Хоча на той час говорити про системний підхід до управління було ще рано, все ж стало зрозуміло, що якість управлінських рішень безпосередньо залежить від аналізу наявної звітності. Це підвищує вимоги до прозорості, достовірності та точності звітних даних.

5. *Функціональний поділ управлінських процесів.* В умовах відсутності чіткого поділу функцій управління на контроль і аналіз часто ототожнювали ці функції. Аналітичний процес інтегрувався у контрольну функцію, що надавало змогу контролювати діяльність підприємств через аналіз звітності. Однак, згодом виявляється необхідність у розмежуванні цих функцій, що стає основою для подальшого розвитку управлінської аналітики та виокремлення контролю як окремої функції управління.

Таким чином, еволюція експертної аналітики була обумовлена не лише теоретичними досягненнями, а й прагненням до підвищення практичної цінності та ефективності методів оцінки фінансового стану підприємств. Подальший розвиток аналітичної науки стимулювався потребами економічного середовища, що змінювалося, вимагало нових підходів до аналізу і управління, а також підвищення точності та реалістичності аналітичних методів.

Історія розвитку експертної аналітики у менеджменті та економіці умовно поділяється на кілька важливих етапів, кожен з яких мав свою специфіку, обумовлену економічними умовами та політичною ситуацією того часу. Відповідно, розвиток методів і прийомів експертної аналітики відображав зміну підходів до оцінки і управління господарською діяльністю, адаптуючи її до різних умов господарювання.

Перший етап: до революції 1917 року

У дореволюційний період експертна аналітика зводилася переважно до аналізу балансу підприємств, що функціонували у приватнокапіталістичних умовах. Основна увага приділялась оцінці статей активу і пасиву в балансах приватних підприємств, особливо тих, що діяли на основі кооперативної власності та монопольних об'єднань. Відсутність спеціальної літератури та єдиної схеми

організації аналізу обмежувала можливості глибокого аналітичного підходу; користувалися переважно короткими інструкціями комерційних банків, які служили для перевірки кредитоспроможності клієнтів. Це була лише первинна стадія становлення експертної аналітики, яка орієнтувалася на базові фінансові показники та забезпечувала основи для подальших досліджень у цій галузі.

Другий етап: 1917–1940 роки

У цей період, що припадає на післяреволюційний час і утворення радянської системи, відбувається значне оновлення підходів до експертної аналітики. Економічна і політична ситуація вимагали адаптації аналітичних методів до умов планової економіки, формуючи потребу в деталізованому аналізі за галузями промисловості. Це був період інтенсивного розвитку експертної аналітики, коли вперше з'явилася потреба пристосувати аналіз до командно-адміністративної системи. Окремі наукові праці з цього часу мають назви «Аналіз балансу», «Аналіз звітності», що свідчить про акцент на дослідження балансових показників. У вищих економічних навчальних закладах формується нова дисципліна – «Аналіз господарської діяльності», яка стає основою для подальшого розвитку теорії та практики аналізу.

Третій етап: початок 40-х – кінець 60-х років

Період середини ХХ століття характеризується значним посиленням аналітичних методів, особливо в контексті аналізу діяльності окремих галузей національної економіки. У цей час розробляються методики для аналізу зведених звітів, що дозволяє вивчати господарську діяльність госпрозрахункових підприємств та їхніх підрозділів. Джерелами аналітики служили не тільки балансові дані, а й інші форми бухгалтерської та статистичної звітності, що дозволяло більш комплексно оцінювати ефективність і результативність діяльності підприємств. Видаються підручники під назвами «Аналіз господарської діяльності», «Економічний аналіз господарської діяльності», які впроваджують послідовність і системність у дослідженнях економічних процесів.

Четвертий етап: початок 70-х – кінець 80-х років

Період початку 70-х років ознаменувався значним технічним прогресом, зокрема впровадженням електронно-обчислювальної техніки, що створило умови для більш комплексного підходу до економічного аналізу. Методики аналізу стають більш детальними та адаптованими до потреб окремих галузей, з'являються методи

внутрішньогосподарського і порівняльного аналізу, які дозволяють краще розуміти специфіку різних економічних підсистем. Комплексність та системність економічного аналізу стала характерною рисою цього етапу, коли активно застосовувалися економіко-математичні методи для розв'язання складних задач. У цей період відбувається суттєвий прогрес у застосуванні аналітики для розвитку економіки в умовах планування та управління ресурсами.

П'ятий етап: перехід до ринкових відносин (кінець 80-х років – сучасність)

Останній етап розвитку експертної аналітики пов'язаний з переходом до ринкових відносин, що зумовило нові завдання для аналітичної науки. Відбуваються дослідження з адаптації методів аналізу до нових економічних умов: з'являються нові методики, вдосконалюються прийоми фінансового аналізу, які відповідають законам і категоріям ринкової економіки. Зміни у формах фінансової та статистичної звітності, впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО) сприяють удосконаленню методики економічного і фінансового аналізу. В цей період розширюється сфера застосування експертної аналітики, яка охоплює не тільки традиційні фінансові та виробничі аспекти, але й стратегічне планування, оцінку ризиків та прогнозування.

Таким чином, розвиток експертної аналітики з початку ХХ століття до сучасності пройшов шлях від елементарного аналізу фінансових звітів до складних і багатофункціональних систем аналітики, що інтегрують у собі передові технології. Здобутки перших чотирьох етапів розвитку стали надійним фундаментом для практичного використання експертної аналітики в умовах ринкової економіки, де аналітика набуває нових значень, адаптуючись до змін у характері діяльності підприємств, які діють в умовах різних форм власності та організаційно-правових форм функціонування.

Сучасні дослідження в галузі експертної аналітики мають специфічні особливості, що обумовлюються як внутрішніми змінами в економіці, так і динамічними зовнішніми умовами. Зокрема, виокремлення в економічному просторі самостійних суб'єктів господарювання та розширення їх складу вимагає поглибленого аналізу внутрішніх та зовнішніх аспектів їх діяльності. Зростання кількості самостійних суб'єктів та комерційних структур підсилює необхідність оцінки ринкових ризиків, ефективного управління комерційним ризиком, ретельного вибору ділових партнерів та

проведення конкурентного аналізу.

Крім того, розширення обсягу додаткової інформації, залученої до аналізу, стає необхідністю для досягнення більш точних та об'єктивних результатів. В інформаційну епоху експертна аналітика значною мірою спирається на дані з різних джерел: фінансових звітів, статистичної інформації, ринкових досліджень, інформації про діяльність конкурентів, а також відомості про макроекономічні фактори та тренди. Інтеграція таких даних дозволяє виявити глибокі взаємозв'язки та створює умови для застосування більш комплексних аналітичних методів.

На сучасному етапі суттєвого поширення набула неокласична школа економічної думки, яка висуває на перший план питання об'єктивності результатів аналітичної роботи. В умовах інфляційних процесів зростає важливість врахування факторів, які можуть спотворювати фінансові показники та показники ефективності діяльності. Неокласична школа акцентує увагу на аналізі, який дозволяє визначити реальні економічні тенденції, навіть при наявності інфляційних та інших дестабілізуючих факторів. Завдяки цьому експертна аналітика спрямована на підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності продукції, що забезпечує підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у діяльності суб'єктів господарювання.

Основою наукових досліджень, у тому числі й в експертній аналітиці, є діалектична теорія пізнання. Вона передбачає вивчення динаміки, протиріч, взаємозв'язків та взаємозалежностей різних явищ, виявлення рушійних сил і об'єктивних законів розвитку. Саме діалектичний процес диференціації й інтеграції сприяв виділенню спеціальних економічних наук, таких як експертна аналітика, що створила методологічні основи для поглибленого аналізу та розуміння економічних явищ.

Однак важливо зазначити, що діалектичну теорію пізнання не слід ототожнювати із системним підходом до проведення досліджень. Діалектична теорія є однією з фундаментальних форм філософської методології, яка не претендує на роль конкретної наукової методології у дослідженнях. Водночас системний підхід до процесу дослідження конкретизує загальні знання діалектики, зокрема принципи взаємозв'язку явищ та елементів. Саме системний підхід дозволяє побудувати комплексний погляд на досліджувані об'єкти, забезпечуючи інтегроване розуміння впливу різних факторів на об'єкти господарської діяльності.

Таким чином, сучасна експертна аналітика спирається на багатофакторний аналіз, інтеграцію різних методологій і використання різноманітних інформаційних джерел. Це дозволяє створювати комплексну картину діяльності господарюючих суб'єктів, враховувати можливі ризики і своєчасно виявляти конкурентні переваги, що є важливими завданнями для успішного управління в умовах ринкової економіки.

Системний підхід є одним з головних методів наукового дослідження, що дозволяє розглядати об'єкти в їх цілісності, тобто як комплекс взаємопов'язаних елементів. В основі системного підходу лежить принцип розчленування об'єкта на складові частини, які аналізуються як елементи єдиної системи. Сукупність цих елементів складає субстрат системи, а зв'язки та взаємодії між ними формують її структуру. Це дозволяє досліднику не лише зрозуміти сутність окремих компонентів, але й побачити, як вони взаємодіють, утворюючи цілісний об'єкт.

Системний підхід у сучасній експертній аналітиці вважається одним із найбільш перспективних та науково-обґрунтованих напрямків для вдосконалення аналізу. Серед факторів, що підвищують значущість системного підходу, можна виділити два основних:

1. *Взаємозв'язок з управлінською системою.* Системний підхід дозволяє інтегрувати процес аналізу із загальною системою управління підприємством, що є конкретизацією діалектичної теорії пізнання. Це означає, що аналіз не розглядається як ізольований процес, а інтегрується в управлінську діяльність, сприяючи формуванню управлінських рішень на основі всебічного розуміння взаємозв'язків між різними елементами підприємства.

2. *Розвиток інформаційних технологій:* У сучасних умовах, коли інформаційні технології стали важливим інструментом управління, системний підхід в аналітиці дозволяє використовувати великий обсяг даних для комплексного аналізу. Це підвищує ефективність аналітичного процесу та дозволяє краще розуміти взаємодію різних чинників. Використання технологій, таких як аналітика великих даних і штучний інтелект, дозволяє здійснювати системний аналіз на новому рівні, що в підсумку посилює вплив аналітики на процеси управління та результати діяльності підприємств.

Попри всі переваги, які надає системний підхід у вивченні складних об'єктів, він досі не завжди застосовується в повній мірі.

Частково це може бути зумовлено традиційною орієнтацією на більш спрощені методи аналізу, що дозволяють швидко отримати базові висновки, але не завжди охоплюють усі аспекти діяльності. Використання системного підходу потребує глибокої методологічної підготовки, чіткої структури аналітичного процесу та достатніх ресурсів для збору й обробки комплексних даних. Крім того, ефективне застосування системного підходу часто вимагає залучення сучасних технологій, що може бути недоступним для деяких підприємств через обмежені фінансові чи технічні можливості.

Отже, системний підхід відкриває великі можливості для підвищення ефективності експертної аналітики, особливо в умовах сучасного ринкового середовища. Однак його широке використання потребує розвитку технологічної бази, а також підвищення рівня професійної підготовки фахівців, які виконують аналітичні дослідження. Системний підхід сприяє глибшому розумінню складних взаємозв'язків у структурі підприємства та дозволяє на основі всебічного аналізу досягати більшої ефективності в управлінні.

2. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКСПЕРТНОЇ АНАЛІТИКИ З ІНШИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ

Теоретичною основою експертної аналітики є *економічна теорія*, яка досліджує фундаментальні закони розвитку національної економіки. Ці закони, що характеризують економічні процеси на макрорівні, є основою для вивчення і розуміння функціонування окремих суб'єктів господарювання, а також визначення тенденцій та взаємозв'язків у національній економіці в цілому. Спираючись на економічну теорію, експертна аналітика орієнтована на детальне дослідження економічного розвитку підприємств, галузевих об'єднань і окремих секторів господарства.

Закони, що діють на рівні національної економіки, проявляються по-різному в кожній галузі. Це означає, що вивчення діяльності окремих підприємств повинно враховувати галузеву специфіку, адже особливості економічних процесів у різних секторах впливають на господарську діяльність по-різному. Таким чином, експертна аналітика безпосередньо пов'язана з дисциплінами, які досліджують економіку підприємств і галузей, що дозволяє точніше і глибше розуміти характер господарської діяльності в умовах

ринкової економіки.

Важливою суміжною дисципліною для експертної аналітики є *бухгалтерський облік*, який забезпечує основне інформаційне підґрунтя для аналітичних досліджень. Дані бухгалтерського обліку та звітності є основним джерелом, що надає аналітичним висновкам доказовості та точності, дозволяючи побудувати обґрунтовану картину фінансового стану підприємства. Бухгалтерська звітність не тільки відображає фінансові результати, а й забезпечує інформаційну базу для контролю, оцінки і планування діяльності, що є суттєвим для ефективного управління.

Експертна аналітика виконує важливу функцію у процесі *планування*, виступаючи базою для визначення планових завдань, а також засобом оцінки їх виконання. Вона не лише забезпечує зворотній зв'язок у процесі реалізації плану, а й дозволяє оцінювати якість самого плану, виявляючи слабкі місця, неефективні рішення та можливості для оптимізації. Завдяки аналізу результатів діяльності можна отримати об'єктивні дані про ступінь виконання планових завдань, що в свою чергу дозволяє вносити корективи для досягнення кращих результатів у майбутньому.

Крім того, експертна аналітика є інструментом для контролю виконання прогнозів і планів. Для цього потрібна система показників, яка відображає динаміку економічних процесів, результативність діяльності та ефективність використання ресурсів. Ефективність експертної аналітики значною мірою залежить від знання та розуміння методології прогнозування, що включає методи оцінки ризиків, врахування факторів невизначеності та аналіз можливих відхилень. Знання методів прогнозування і побудови системи показників є важливим елементом для досягнення точності та обґрунтованості аналітичних висновків, які, в свою чергу, впливають на процес прийняття управлінських рішень.

Щодо джерел даних, експертна аналітика базується не тільки на даних бухгалтерського обліку, але й на інформації з інших джерел, таких як статистичний облік та звітність, а також матеріали вибіркового дослідження. *Статистичний облік* надає широке охоплення даних про діяльність підприємств, що дозволяє отримати детальну картину їхнього економічного становища та динаміки розвитку. Дані вибіркового дослідження, у свою чергу, дозволяють доповнити загальну картину, забезпечуючи деталізовану інформацію для вивчення окремих аспектів діяльності підприємства чи ринку.

Методи *статистики* є невід'ємною частиною аналітичної

обробки даних в експертній аналітиці. Використання статистичних прийомів, таких як групування, визначення відносних чисел, середніх показників, побудова таблиць та графіків, дозволяє наочно представити результати аналізу, виявити закономірності та тенденції, а також полегшити процес інтерпретації даних. Статистичні методи сприяють кращому розумінню структури, динаміки та відхилень показників, що є важливим для обґрунтування висновків та рекомендацій.

Таким чином, тісний взаємозв'язок експертної аналітики з плануванням, бухгалтерським та статистичним обліком забезпечує всебічне дослідження господарської діяльності суб'єктів, дозволяючи приймати обґрунтовані рішення та досягати високої якості управління.

Експертна аналітика відіграє важливу роль у вдосконаленні *статистичного обліку і звітності*, оскільки вимоги, що висуваються до аналізу, безпосередньо впливають на формат і зміст облікової інформації. Це дозволяє адаптувати статистичний облік та звітність до потреб аналітичної роботи: змінюються форми звітності, удосконалюються показники та стандарти, що забезпечує отримання більш точних і релевантних даних для подальшого аналізу. Такий підхід підвищує цінність звітної інформації як інструменту для обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Важливим взаємозв'язком для експертної аналітики є її зв'язок з *контролінгом*, який має зворотний характер. З одного боку, експертна аналітика активно використовує результати контролінгу та певні специфічні методи контролю для виявлення недоліків і оцінки їх впливу на ефективність господарської діяльності. Дані контролінгу забезпечують важливу інформацію для аналітиків, оскільки дозволяють враховувати виявлені порушення та ризики, а також перевіряти реальність і точність облікових даних. З іншого боку, аналітичні результати надають керівникам додаткову інформацію для розробки заходів, спрямованих на запобігання виявленим недолікам у майбутньому. На основі висновків експертної аналітики контролінг може вдосконалювати свої методи та підвищувати рівень контролю за діяльністю підприємства.

Таким чином, експертна аналітика та контролінг взаємодоповнюють один одного, формуючи комплексний підхід до оцінки та управління господарською діяльністю, що сприяє забезпеченню більш високої ефективності роботи підприємств.

3. ВИДИ АНАЛІЗУ ТА ЇХ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Експертна аналітика є невід'ємною складовою управління діяльністю суб'єктів господарювання, оскільки вона здійснюється на різних рівнях управлінської ієрархії, охоплює різні часові періоди та використовує різні ступені деталізації показників. Завдяки експертній аналітиці можна виявити поточні та потенційні резерви для підвищення ефективності роботи підприємства, оцінити відповідність його діяльності стратегічним цілям і вчасно ухвалити обґрунтовані управлінські рішення.

Експертна аналітика включає в себе різні види аналізу, кожен з яких має власну мету, методи і специфічні прийоми дослідження. Класифікація видів аналізу здійснюється за кількома основними ознаками.

За рівнем дослідження об'єкта експертна аналітика поділяється на макроекономічний та мікроекономічний аналіз.

Макроекономічний аналіз у межах експертної аналітики орієнтований на дослідження загального стану та динаміки розвитку економіки на рівні країни, регіону, галузі або світового господарства в цілому. Цей вид аналізу базується на даних офіційної статистики і досліджує такі питання, як темпи економічного зростання, стан товарного та фінансового ринків, ситуація на ринку праці, макроекономічні пропорції, а також індикатори, що сигналізують про макроекономічну нестабільність, включаючи показники державного бюджету і платіжного балансу. Основна мета макроекономічного аналізу в експертній аналітиці полягає у виявленні загальних тенденцій і проблем національної економіки, а також у підготовці висновків і пропозицій для розробки стратегічних планів та програм економічного розвитку.

Мікроекономічний аналіз в експертній аналітиці фокусується на вивченні діяльності окремого підприємства або його структурних підрозділів. Інформаційною базою для цього виду аналізу служать дані бухгалтерського та управлінського обліку, а також планові та нормативні показники, що дозволяють детально оцінити фінансовий стан, результативність, дотримання нормативів і планів. Мікроекономічний аналіз дає можливість виявити проблеми на рівні окремого суб'єкта господарювання, що є основою для прийняття конкретних рішень з управління ресурсами, оптимізації виробничих процесів, зниження витрат і підвищення рентабельності.

Експертна аналітика підприємства використовує різні методи аналізу для глибокого вивчення діяльності суб'єктів господарювання. Залежно від методики вивчення об'єкта, виділяють кілька підходів, кожен з яких має свої специфічні методи, мету та особливості застосування.

Порівняльний аналіз передбачає зіставлення різних показників для оцінки динаміки діяльності та виявлення відхилень. Цей метод включає порівняння показників звітного періоду з попередніми періодами, зіставлення фактичних результатів з плановими або нормативними, а також порівняння з середньогалузевими значеннями та конкурентами. Такий підхід дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємства у часі та на тлі конкурентного середовища.

Факторний аналіз використовується для дослідження впливу окремих факторів на результативний показник, дозволяючи визначити, які чинники найбільше впливають на показники ефективності. Завдяки цьому методу можна виявити головні драйвери розвитку або негативні фактори, що стримують ріст, і на основі цього ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Статистико-економічний аналіз базується на застосуванні статистичних методів для дослідження економічних процесів. Основні методи включають аналітичне групування, кореляційно-регресійний аналіз, дисперсійний та вибірковий аналіз, що дозволяє вивчати діяльність не тільки окремого підприємства, але й цілих галузей та національної економіки. Такий аналіз сприяє виявленню закономірностей і тенденцій, що мають місце на рівні макроекономіки.

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) – це метод комплексного техніко-економічного аналізу, спрямований на оптимізацію корисних функцій об'єкта з метою досягнення найкращого співвідношення між їхньою значущістю для споживача та витратами на їх реалізацію. ФВА допомагає оцінити економічну ефективність продукції чи процесу на етапі проектування, запобігаючи надлишковим витратам та оптимізуючи виробництво.

Основою функціонально-вартісного аналізу є дослідження функцій об'єкта, які поділяються на кілька категорій:

- головна функція – це основне призначення об'єкта, що визначає його головну споживчу цінність;
- основні функції – забезпечують реалізацію головної функції, створюючи цілісну структуру об'єкта;

- допоміжні функції – підтримують основні функції та підвищують зручність або ефективність використання об'єкта;

- зайві або непотрібні функції – функції, що не додають цінності для споживача, але збільшують витрати;

- шкідливі функції – функції, що можуть знижувати цінність об'єкта або збільшувати витрати без обґрунтованих підстав.

Функціонально-вартісний аналіз дозволяє зосередитися на витратах, що пов'язані з кожною функцією, для виявлення тих, що є надмірними чи не виправдовують своєї вартості. Виробнича та експлуатаційна ефективність об'єкта є головним фокусом ФВА, а підходи до її досягнення можуть включати оптимізацію конструкції виробу, спрощення процесів, виключення непотрібних деталей, застосування ефективних матеріалів тощо.

Головною метою функціонально-вартісного аналізу є зниження собівартості продукції, зберігаючи або навіть підвищуючи її якість, щоб товар міг задовольняти потреби споживачів без зайвих витрат. ФВА також оцінює можливість підвищення споживчої вартості завдяки оптимізації та модернізації продукції. Наприклад, прогнозування собівартості та ціни органічної продукції у порівнянні з традиційними продуктами дозволяє оцінити вигоду від інновацій.

Практичне впровадження ФВА вимагає скоординованої роботи багатопрофільних команд, що включають економістів, інженерів-конструкторів, технологів. Вони здійснюють всебічне дослідження можливостей зниження витрат завдяки оптимізації функцій продукції та підвищення її споживчої цінності. Важливим також є збір інформації від споживачів щодо значимості окремих функцій товару, що дозволяє точніше визначити, які з них є справді корисними.

Таким чином, функціонально-вартісний аналіз є дієвим методом, який дозволяє підприємствам удосконалювати продукцію з економічного та технічного погляду, досягаючи економії ресурсів та підвищення якості продукції на кожному етапі її життєвого циклу.

Маржинальний аналіз ґрунтується на розподілі витрат підприємства на постійні та змінні, що дозволяє проводити оцінку беззбитковості діяльності. Завдяки такому підходу аналізується взаємозв'язок між обсягом виробництва, витратами та прибутком, що дає змогу ухвалювати рішення щодо обсягів виробництва, цінової політики та управління витратами. Маржинальний аналіз широко використовується для розрахунку точки беззбитковості та оцінки фінансової доцільності інвестиційних проєктів.

Системний аналіз застосовується для дослідження складних економічних і управлінських проблем. Він розглядає об'єкт як систему взаємопов'язаних елементів, що дозволяє вивчати структуру, механізми функціонування та взаємозв'язки об'єкта з урахуванням усіх внутрішніх і зовнішніх факторів. Для системного аналізу характерне широке застосування економіко-математичних методів, таких як математичне програмування, кореляційно-регресійний аналіз, теорія ігор, що дозволяє оцінити економічні ситуації комплексно.

Експертна аналітика підприємства охоплює різноманітні види аналізу, що розрізняються *за змістом та аспектами дослідження*, дозволяючи всебічно оцінити різні сторони господарської діяльності. Залежно від цілей і спрямованості, експертний аналіз можна класифікувати на кілька видів, кожен з яких відіграє специфічну роль у процесі управління.

Економічний аналіз зосереджений на дослідженні економічних процесів, спрямованих на раціональне використання ресурсів. Основним завданням цього аналізу є виявлення можливостей для економії ресурсів та оптимізації витрат, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та його конкурентоспроможності.

Виробничо-економічний аналіз охоплює оцінку виробничої діяльності підприємства, включаючи використання виробничих ресурсів, витрати на виробництво, собівартість продукції та рентабельність. Основна мета цього аналізу – оцінити господарську діяльність, виявити основні тенденції та можливі напрямки розвитку, а також способи підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Техніко-економічний аналіз вивчає показники, що відображають виробничо-господарську діяльність підприємства у взаємозв'язку з показниками рівня техніки, технології та організації виробництва. Завдяки цьому методу можна оцінити, як техніка, технологія та організація виробничого процесу впливають на фінансові показники, а також оптимізувати використання матеріалів, сировини та підвищити продуктивність праці.

Фінансово-економічний аналіз спрямований на дослідження фінансової діяльності підприємства, приділяючи особливу увагу ефективності використання фінансових ресурсів. Цей аналіз охоплює оцінку фінансових результатів, фінансового стану, інвестиційної діяльності, а також ризиків банкрутства. Фінансово-економічний

аналіз тісно пов'язаний з аналізом фінансової звітності, що дозволяє розкривати зв'язки між фінансовими та виробничими показниками, такими як прибуток, рентабельність і оборотність активів.

Маркетинговий аналіз вивчає зовнішнє середовище підприємства, включаючи ринки сировини та готової продукції, рівень попиту і пропозиції, конкурентне середовище та комерційні ризики. Метою цього аналізу є оцінка ринкової привабливості продукції, конкурентоспроможності підприємства та виявлення цінових коливань, що впливають на його діяльність. Маркетинговий аналіз дозволяє підприємству адаптуватися до змін ринку і розробити ефективну маркетингову стратегію.

Соціально-економічний аналіз зосереджується на дослідженні взаємозв'язаних соціальних та економічних процесів, які мають вплив на економічні результати діяльності підприємства. Він вивчає питання забезпечення персоналом, мотивації працівників, умов праці, а також їхнього впливу на продуктивність та ефективність господарської діяльності.

Економіко-екологічний аналіз досліджує взаємодію економічних і екологічних процесів, що мають значення для збереження довкілля. Він оцінює витрати на екологічні заходи, ефективність впровадження екологічних технологій, що допомагає підприємству мінімізувати негативний вплив на природу та покращити екологічну безпеку.

Управлінський аналіз надає інформацію, необхідну для прийняття оптимальних управлінських рішень, планування та контролю за виконанням стратегічних і тактичних завдань. Він охоплює різноманітні аспекти діяльності, такі як фінансове управління, маркетинг, удосконалення техніки та організаційних процесів, а також аналіз організаційних структур і їхньої ефективності. Управлінський аналіз дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень і виявити можливості для покращення діяльності підприємства.

Експертна аналітика також класифікується *за часом проведення* і застосовується на різних етапах для прийняття рішень, що відображають як минулу, так і майбутню діяльність підприємства. Розрізняють ретроспективний та перспективний аналіз, кожен із яких виконує свою унікальну функцію у процесі управління та планування.

Ретроспективний аналіз проводиться після здійснення господарських операцій і включає два основні підходи: оперативний

та підсумковий аналіз.

Оперативний (поточний, ситуаційний) аналіз здійснюється в процесі виконання господарських завдань або одразу після закінчення окремих операцій. Цей вид аналізу має на меті максимально наблизити строки проведення до моменту здійснення виробничо-фінансових операцій або змін у поточній ситуації. Завдяки оперативному аналізу можна виявити проблеми та відхилення на ранніх стадіях їхнього виникнення, що дозволяє своєчасно прийняти рішення для їхнього усунення або використати виявлені резерви. Це сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності, оскільки дозволяє швидко реагувати на зміни та поліпшувати результати роботи підприємства.

Оперативний аналіз відрізняється від щоденного контролю тим, що у ньому особлива увага приділяється економічним аспектам господарських операцій. Наприклад, у процесі оперативного аналізу можна контролювати щоденні показники, такі як кількість і якість виробленої продукції, витрати на сировину та матеріали. Проте економічні показники, такі як витрати на оплату праці чи амортизаційні відрахування, відображаються в бухгалтерському обліку наприкінці місяця, що дозволяє лише тоді провести детальний аналіз економічних результатів.

Підсумковий (остаточний) аналіз проводиться після завершення господарської діяльності за звітний період (місяць, квартал або рік). Його метою є оцінка результатів діяльності підприємства та підбиття підсумків. Підсумковий аналіз базується на річній звітності та бухгалтерських даних, які дозволяють дослідити фактори, що вплинули на виконання річних планів та ефективність розвитку підприємства. Однак резерви, виявлені підсумковим аналізом, можуть бути реалізовані лише у наступному звітному періоді, що надає підсумковому аналізу особливого значення у стратегічному плануванні.

Перспективний (прогнозний, попередній) аналіз проводиться перед початком виробничих подій, господарських процесів і операцій, оцінюючи можливі наслідки майбутніх рішень і їхню ефективність. Перспективний аналіз дозволяє підприємству розробляти кілька варіантів розвитку подій та обирати оптимальні рішення для майбутніх господарських процесів. Він є основою для складання планів, визначення оптимальних обсягів виробництва та вибору кращого способу використання ресурсів на перспективу. Завдяки прогнозуванню можна уникнути економічно недоцільних

рішень, навіть якщо вони здаються прогресивними з технічної точки зору.

Одним з найважливіших видів перспективного аналізу є *стратегічний аналіз*, який зосереджується на довгостроковій перспективі і дозволяє оцінити можливі сценарії розвитку підприємства. Стратегічний аналіз допомагає визначити напрями інвестицій, оцінити ринки збуту, передбачити загрози з боку конкурентів та побудувати ефективну стратегію для досягнення конкурентних переваг.

Експертна аналітика класифікується також *за категоріями користувачів*, оскільки різні групи зацікавлених осіб потребують різної інформації для ухвалення рішень. Основними видами аналітики за цим критерієм є фінансовий та управлінський аналіз.

Фінансовий аналіз орієнтований переважно на потреби зовнішніх користувачів, таких як інвестори, кредитори, акціонери, постачальники та державні органи. Він базується на даних фінансового обліку та фінансової звітності, що забезпечує прозорість і стандартизованість інформації для оцінки фінансового стану підприємства. Основні напрями фінансового аналізу включають аналіз фінансових результатів і рентабельності, оцінку платоспроможності та кредитоспроможності, дослідження фінансової стійкості та загальну характеристику фінансового стану підприємства. Цей аналіз надає інформацію, яка дозволяє зовнішнім користувачам ухвалювати рішення щодо інвестування, кредитування або подальшої співпраці з підприємством. Водночас внутрішні користувачі, такі як менеджери, також зацікавлені у фінансовому аналізі, оскільки він допомагає їм оцінити загальний стан підприємства та визначити фінансові ризики.

Управлінський аналіз розроблений спеціально для внутрішніх користувачів, таких як керівники та менеджери всіх рівнів, і спрямований на задоволення їхніх потреб у стратегічній і тактичній інформації. Він базується як на даних фінансового та управлінського обліку, так і на планових та нормативних показниках, що дозволяє детально аналізувати різні аспекти діяльності підприємства. Управлінський аналіз проводиться постійно, має конфіденційний характер і охоплює питання виробничої програми, забезпечення ресурсами, ефективності їх використання, оцінки постачання сировини та виконання виробничих завдань. Крім того, управлінський аналіз досліджує оптимізацію витрат, аналізує формування собівартості продукції та ефективність операційної

діяльності. Основна мета управлінського аналізу – забезпечити менеджерів точною і своєчасною інформацією для прийняття рішень, планування та контролю діяльності.

Експертна аналітика, залежно від обсягу дослідження, поділяється на комплексний (повний), тематичний (локальний) та експрес-аналіз, кожен з яких має своє призначення і сферу застосування, що забезпечує ефективне управління підприємством у різних ситуаціях.

Комплексний аналіз охоплює всю господарську діяльність підприємства, використовуючи систему показників, яка дозволяє всебічно оцінити ефективність роботи підприємства. Цей вид аналізу включає в себе вивчення виробничих, фінансових, маркетингових та інвестиційних аспектів діяльності підприємства, що надає менеджерам цілісну картину його функціонування. Комплексний аналіз допомагає виявити загальні тенденції, оцінити досягнення стратегічних цілей та визначити загальний стан підприємства, включаючи його фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

Тематичний аналіз орієнтований на окремі об'єкти або аспекти діяльності підприємства з метою виявлення глибинних резервів для підвищення ефективності. Він дозволяє зосередитися на певних напрямках, таких як виробництво, маркетинг, інвестиційні проєкти чи фінансова діяльність, що є особливо актуальними або потребують поглибленого вивчення. Тематичний аналіз здійснюється тоді, коли проведення комплексного аналізу не є необхідним або можливим; він сприяє точковому вирішенню конкретних управлінських задач, дозволяючи сфокусувати зусилля на найважливіших аспектах діяльності.

Експрес-аналіз є швидким та доступним методом оцінки господарської ситуації шляхом розрахунку обмеженої кількості головних показників. Завдяки такому підходу підприємство може отримати оперативну інформацію для прийняття рішень у короткий термін, що є корисним у разі обмеженого часу чи ресурсів. Експрес-аналіз часто використовується для первинної діагностики фінансового стану, оцінки платоспроможності або поточного стану рентабельності. Це дозволяє швидко реагувати на зміни та забезпечити управлінців необхідною інформацією для оперативного впливу на діяльність.

Залежно від частоти проведення, експертна аналітика поділяється на періодичний, постійний та одноразовий аналіз, що дозволяє забезпечити підприємство інформацією у відповідності до

його потреб у певний момент часу.

Періодичний аналіз здійснюється регулярно, зазвичай перед складанням річної фінансової звітності, з метою систематизації даних та підвищення інформативності основних показників фінансово-господарської діяльності. Цей вид аналізу дозволяє підприємству оцінити загальні результати діяльності за певний період, визначити основні тенденції і відхилення, що є важливими для коригування стратегічних планів і прийняття управлінських рішень на наступний звітний період.

Постійний аналіз здійснюється безперервно, особливо на великих та середніх підприємствах, де для цього створені спеціальні аналітичні служби або відділи. Постійний аналіз дозволяє отримувати інформацію в реальному часі для швидкого реагування на зміни в діяльності підприємства, коригування поточних планів і оперативного прийняття рішень. Цей вид аналізу є найдієвішим, оскільки дозволяє постійно контролювати діяльність підприємства, однак вимагає значних витрат часу та ресурсів для підтримки.

Одноразовий аналіз проводиться з метою отримання специфічної інформації для зовнішніх або внутрішніх користувачів. Зазвичай його проводять зовнішні користувачі, такі як інвестори чи кредитори, для оцінки фінансового стану, інвестиційної привабливості або конкурентних переваг підприємства. Також одноразовий аналіз може проводитися на вимогу керівника аналітичної служби або менеджера відповідного рівня для отримання необхідних даних щодо певного об'єкта, процесу або показника, які є важливими в конкретній ситуації.

Експертна аналітика може класифікуватися *за рівнем охоплення об'єктів дослідження*, що включає суцільний та вибірковий підходи. Ця класифікація дозволяє визначити масштаб та глибину дослідження, залежно від завдань, які стоять перед експертами, та ресурсів, доступних для проведення аналізу.

Суцільний аналіз у межах експертної аналітики передбачає вивчення всіх об'єктів без винятку, що забезпечує максимально повну та детальну оцінку діяльності підприємства. Висновки, отримані на основі суцільного аналізу, базуються на всебічному аналізі всієї сукупності даних і надають найбільш точну інформацію про кожен аспект функціонування підприємства. Такий підхід особливо важливий у випадках, коли необхідно забезпечити повний контроль за використанням ресурсів, фінансовими показниками, виробничими процесами та іншими аспектами для формування

обґрунтованих стратегічних рішень.

Вибірковий аналіз в експертній аналітиці охоплює дослідження лише частини об'єктів на основі репрезентативної вибірки, що дозволяє скоротити обсяг дослідження, зберігаючи при цьому високу інформативність отриманих висновків. Вибірковий аналіз є корисним, коли необхідно швидко оцінити тенденції або динаміку у певному аспекті діяльності підприємства, не проводячи повний аналіз усіх об'єктів. Наприклад, вибірковий аналіз може застосовуватися для оперативної оцінки якості продукції, дослідження конкретного ринку або виявлення проблем у частині виробничого процесу.

У межах експертної аналітики виділяють кілька видів аналізу *за просторовою ознакою*: внутрішньогосподарський, загальногосподарський та міжгосподарський. Кожен із них має своє специфічне призначення та спрямований на різні аспекти господарської діяльності підприємства.

Внутрішньогосподарський аналіз зосереджується на вивченні діяльності окремих внутрішніх підрозділів підприємства, таких як цехи, дільниці, бригади, відділки тощо. Цей вид аналізу дозволяє оцінити ефективність роботи різних структурних елементів підприємства, виявити внутрішні резерви, а також вдосконалити процеси та організацію праці. Внутрішньогосподарський аналіз є важливим інструментом для виявлення можливостей оптимізації на локальному рівні, що сприяє підвищенню загальної продуктивності та рентабельності підприємства.

Загальногосподарський аналіз охоплює всю діяльність підприємства в цілому, без деталізації на рівні підрозділів. Він надає загальну оцінку господарської діяльності підприємства, досліджує його фінансово-економічні показники та визначає загальні тенденції розвитку. Цей вид аналізу допомагає оцінити, наскільки успішно підприємство досягає своїх стратегічних і тактичних цілей, а також визначити його фінансовий стан, конкурентоспроможність та ринкову позицію. Загальногосподарський аналіз є важливим для визначення стратегічних напрямків діяльності та для ухвалення рішень на рівні керівництва підприємства.

Міжгосподарський порівняльний аналіз здійснюється шляхом порівняння показників підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі або з середніми показниками в адміністративному районі, групі чи галузі загалом. Такий аналіз дозволяє об'єктивно оцінити діяльність підприємства у контексті

його оточення, виявити відмінності в організації виробничих і управлінських процесів, а також використати передовий досвід інших підприємств для поліпшення власної діяльності. Міжгосподарський аналіз допомагає підприємству знайти нові шляхи для розвитку, виявити слабкі місця у порівнянні з конкурентами та мобілізувати внутрішні резерви для підвищення своєї ефективності.

Експертна аналітика класифікується також за *суб'єктами або користувачами, які проводять аналіз або використовують його результати*. Виділяють внутрішній і зовнішній аналіз, кожен з яких має власні завдання, методи та інформаційні джерела.

Внутрішній аналіз здійснюється безпосередньо на підприємстві його аналітичними службами для задоволення інформаційних потреб власників, керівництва, апарату управління та працівників. Його основною метою є забезпечення інформаційної підтримки для оперативного, короткострокового та довгострокового управління виробничою, комерційною і фінансовою діяльністю. Внутрішній аналіз охоплює всі доступні джерела інформації, включаючи фінансовий, управлінський, бухгалтерський та статистичний облік, що дозволяє детально вивчати ефективність різних процесів та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення. Результати внутрішнього аналізу є конфіденційними і, як правило, належать до комерційної таємниці, що обмежує їх доступність для зовнішніх осіб.

Зовнішній аналіз проводиться суб'єктами, які не належать до підприємства, але мають тісні зв'язки з його діяльністю. До них відносяться органи державного управління, банки, фінансові установи, інвестори, акціонери, кредитори, постачальники, замовники, фіскальні та адміністративні органи, страхові компанії, аудиторські та консалтингові фірми, науково-дослідні установи, а також суб'єкти інформаційних послуг. Основою для зовнішнього аналізу є відкрита інформація, зокрема фінансова та статистична звітність підприємства, що робить цей вид аналізу менш деталізованим і обмежує можливість розкриття всіх аспектів діяльності підприємства. У деяких випадках методика зовнішнього аналізу регламентується законодавством або стандартами звітності, що забезпечує об'єктивність і прозорість для певних користувачів, таких як інвестори та державні органи.

Сучасна експертна аналітика активно використовує технічні засоби для оптимізації обробки даних, що дозволяє підвищити ефективність і точність досліджень. *За рівнем технологічної*

підтримки експертна аналітика поділяється на механізовану та автоматизовану.

Механізований аналіз, який здійснюється за допомогою мікрокалькуляторів, знижує трудомісткість та ймовірність помилок у розрахунках, зберігаючи при цьому традиційний підхід до обчислень. Використання мікрокалькуляторів дозволяє аналітикам швидко виконувати базові розрахунки, полегшуючи рутинні завдання й заощаджуючи час. Це особливо корисно для невеликих структур або при нагальній потребі в оперативному аналізі, де немає доступу до складнішої обчислювальної техніки.

Автоматизований аналіз, який використовує комп'ютери та спеціалізовані програми, дозволяє проводити складні розрахунки та обробляти великі обсяги даних у короткі терміни. Завдяки цьому підходу аналітики можуть реалізовувати більш глибокі та багатофакторні дослідження, які виходять за рамки базових обчислень. Сучасне програмне забезпечення для бізнес-аналітики, таке як системи управління базами даних (SQL), інструменти для візуалізації даних (Tableau, Power BI) та платформи для аналітичної обробки (Excel, Python), дає змогу автоматизувати процеси, здійснювати прогнозування, будувати моделі та створювати детальні звіти з різних напрямків господарської діяльності.

Сьогодні автоматизований аналіз часто інтегрується з іншими управлінськими системами, що дозволяє збирати й обробляти дані в реальному часі, що особливо важливо для великих підприємств, де необхідно приймати рішення швидко та своєчасно. Використання комп'ютерів і сучасного програмного забезпечення підвищує точність і розширює можливості аналітиків.

Експертна аналітика, *залежно від галузевої специфіки*, поділяється на галузевий та міжгалузевий аналіз, кожен з яких має свої особливості й підходи, що враховують специфіку різних секторів економіки.

Галузевий аналіз розробляється з урахуванням особливостей конкретних галузей економіки, таких як промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, торгівля тощо. Цей вид аналізу враховує специфічні показники та фактори, які впливають на діяльність підприємств у межах певної галузі. Методика галузевого аналізу розроблена з урахуванням особливостей технологічних процесів, нормативів, сезонності та інших факторів, характерних для конкретної сфери. Галузевий підхід дозволяє отримати точнішу картину ефективності, продуктивності та перспектив розвитку

підприємства в межах його галузевого середовища.

Міжгалузевий аналіз виходить за межі окремих галузей і застосовується для дослідження взаємозв'язків між різними секторами економіки. Цей підхід є теоретичною та методологічною основою експертної аналітики, оскільки він створює універсальні принципи аналізу, які можуть бути використані у різних галузях національної економіки. Міжгалузевий аналіз допомагає оцінити вплив одного сектора на інші, дослідити взаємодію між галузями та виявити загальні економічні тенденції. Цей вид аналізу є основою для розробки комплексних економічних стратегій і дозволяє краще зрозуміти динаміку національної економіки.

В умовах ринкової економіки відбувається інтеграція різних видів експертної аналітики, оскільки сучасний аналіз охоплює всебічне дослідження кінцевих результатів діяльності підприємства та використання ресурсів, беручи до уваги вплив техніки, технології, організації виробництва та праці. Експертна аналітика сьогодні має на меті комплексне розуміння підприємства як єдиної системи, де взаємодіють різні елементи: виробничі процеси, фінансові показники, ринкова позиція, якість продукції та ефективність управління.

У сучасних ринкових умовах експертна аналітика враховує широкий спектр зовнішніх факторів, таких як коливання цін, потреби клієнтів, конкурентне середовище, інноваційні розробки та зміни в регуляторному полі. Це вимагає використання методів, що поєднують різні підходи до аналізу для комплексного оцінювання результатів та ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

Завдяки інтеграції різних напрямків, експертна аналітика є ефективним інструментом для виявлення внутрішніх резервів, підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

4. ЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасному управлінні підприємством значення окремих видів аналізу важко переоцінити, адже господарська діяльність - це комплексна система, що складається з багатьох взаємопов'язаних процесів. Кожен із них має свою специфіку та впливає на загальну ефективність і стійкість організації. Складові господарської діяльності можна умовно поділити на матеріально-технічні,

економічні, соціальні та природоохоронні процеси. Кожна з цих груп вимагає ретельного аналізу, який допомагає керівництву ухвалювати зважені рішення та забезпечувати збалансований розвиток підприємства.

До *матеріально-технічних процесів* відносять технічну і технологічну підготовку виробництва, забезпечення підприємства необхідними ресурсами, а також функціонування основного та допоміжного виробництва. Від ефективного управління цими процесами залежить раціональне використання матеріальних ресурсів, зниження витрат і підвищення продуктивності. Відповідно, техніко-економічний аналіз є основним видом дослідження, що дозволяє оцінити стан матеріально-технічної бази підприємства, вплив технологій на собівартість продукції та ефективність використання обладнання.

Економічні процеси можна поділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх процесів належать затрати праці, використання інших ресурсів, формування собівартості продукції, розподіл і формування прибутку. Зовнішні процеси включають формування ринкових цін, податкові зобов'язання, кредитні розрахунки тощо. Для управління цими процесами важливу роль відіграють фінансово-економічний та маркетинговий аналізи. Фінансовий аналіз допомагає оцінити фінансовий стан і стабільність підприємства, тоді як маркетинговий аналіз забезпечує розуміння ринкових умов і потреб споживачів.

Соціальні процеси стосуються створення умов праці, побуту та відпочинку для працівників. Цей аспект господарської діяльності пов'язаний з людським чинником, який має значний вплив на ефективність роботи та продуктивність працівників. Соціально-економічний аналіз дозволяє оцінити вплив умов праці та соціальних програм на мотивацію персоналу, рівень задоволеності працівників і їхню продуктивність. Цей вид аналізу сприяє створенню сприятливого робочого середовища, що позитивно впливає на загальну ефективність підприємства.

Природоохоронні процеси передбачають заходи, спрямовані на захист та поліпшення навколишнього середовища. Це включає заходи з охорони ґрунтів, води, повітря, а також збереження біорізноманіття. Економіко-екологічний аналіз допомагає оцінити витрати на природоохоронні заходи та їхню економічну ефективність. Він сприяє зниженню екологічного впливу підприємства та допомагає виконувати законодавчі вимоги у сфері екології.

Усі ці процеси господарської діяльності підприємства

відбуваються одночасно та утворюють єдину систему, в якій кожен компонент взаємодіє з іншими. Взаємозв'язок між матеріально-технічними, економічними, соціальними та природоохоронними процесами вимагає комплексного підходу до управління, адже зміни в одному з елементів неодмінно впливають на інші. Наприклад, інновації в технологіях виробництва можуть сприяти зниженню витрат і підвищенню ефективності (матеріально-технічні процеси), але водночас вимагати екологічної адаптації (природоохоронні процеси) та забезпечення кваліфікованої робочої сили (соціальні процеси).

Кожен із цих процесів відрізняється за своєю природою, змістом та закономірностями реалізації, адже в основі їх функціонування лежать об'єктивні закони природи і суспільства. Ці закони визначають правила, за якими протікають виробничі, ринкові, соціальні та екологічні процеси, що впливають на підприємство. Ефективне управління господарською діяльністю потребує глибокого розуміння цих закономірностей та їхнього впливу на результативність діяльності підприємства. Важливу роль у цьому відіграє експертна аналітика, яка допомагає виявити, як різні види аналізу можуть бути інтегровані для досягнення оптимальних результатів.

Наприклад, техніко-економічний аналіз дозволяє визначити, як нові технології вплинуть на економічну ефективність та продуктивність, а економіко-екологічний аналіз допомагає оцінити можливі екологічні наслідки та розробити шляхи їх мінімізації. Таким чином, кожен вид аналізу вносить свій вклад у загальне управління підприємством, дозволяючи досягти балансу між продуктивністю, ефективністю та відповідальністю перед суспільством і природою.

Господарська діяльність підприємства вивчається не лише як єдине ціле, але й окремо за кожним з її компонентів, таких як матеріально-технічні, економічні, соціальні та природоохоронні процеси. Кожен з цих процесів може виступати самостійним об'єктом аналізу, що дозволяє глибоко вивчити специфіку його функціонування та оцінити, як він впливає на загальну ефективність підприємства. Це багаторівневе дослідження необхідне для розуміння як загальних закономірностей, так і особливостей кожної складової діяльності, що своєю чергою допомагає розвивати та вдосконалювати систему управління підприємством.

З огляду на вищесказане, можна виділити важливу роль експертної аналітики в сучасних умовах. Ефективне управління

виробництвом передбачає постійний доступ до детальної та актуальної інформації про тенденції, зміни та основні характеристики економічної діяльності підприємства. Експертна аналітика є інструментом, який забезпечує це інформаційне підґрунтя та допомагає глибоко осмислити отримані дані. Завдяки використанню методів експертної аналітики управлінці мають можливість не лише виявляти внутрішні резерви та оптимізувати роботу окремих підрозділів, але й формувати плани, що враховують зміну ринкових умов, коливання попиту та потребу в інноваціях.

Первинна інформація, що надходить до управлінців, у вигляді бухгалтерських даних та інших показників, потребує глибокої аналітичної обробки для того, щоб отримати цінні висновки. Без відповідного аналізу такі дані залишаються набором чисел, що не дає повного уявлення про стан справ на підприємстві. Під час експертного аналізу інформація проходить кілька етапів обробки:

- Здійснюється порівняння результатів діяльності підприємства з попередніми періодами, а також з показниками інших підприємств у галузі, що дозволяє оцінити відносні успіхи чи недоліки.

- Вивчається вплив різноманітних чинників на головні показники, що допомагає зрозуміти, які внутрішні або зовнішні умови вплинули на результати діяльності.

- Виявляються недоліки та невикористані можливості, окреслюються перспективи для покращення показників і загального розвитку підприємства.

На основі такої обробки інформації формулюються та обґрунтовуються управлінські рішення, які враховують виявлені тенденції та недоліки. Експертна аналітика таким чином передує будь-яким рішенням і управлінським діям, забезпечуючи їх обґрунтованість та ефективність. Це є основою наукового управління виробництвом і сприяє підвищенню продуктивності.

Отже, аналіз є головною функцією управління, оскільки він не тільки надає наукове обґрунтування управлінським рішенням, але й виконує функцію контролю за їх впровадженням. Важливою складовою цього процесу є визначення резервів підвищення ефективності виробництва. Результати аналізу дозволяють розробляти заходи для економного використання ресурсів, запобігати надмірним витратам та виправляти недоліки в роботі підприємства. Таким чином, експертна аналітика не лише сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів, але й забезпечує постійний розвиток і вдосконалення системи управління підприємством.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Прочитайте описані нижче ситуації. Для кожної ситуації визначте, який вид аналізу найдоцільніше застосувати: порівняльний чи факторний. Обґрунтуйте свій вибір у кількох реченнях.

1. Підприємство хоче оцінити, як різні фактори, такі як ціни на сировину, зарплата працівників та витрати на транспорт, вплинули на зміну загальної собівартості продукції у поточному році.

2. Відділ маркетингу планує порівняти обсяги продажів за останні два роки, щоб оцінити динаміку та визначити можливі тенденції.

3. Підприємство порівнює рівень рентабельності з іншими підприємствами у галузі для розуміння власної конкурентоспроможності.

4. Підприємство прагне визначити вплив зміни виробничих потужностей на обсяги випуску продукції.

Завдання 2

Уявіть, що ви працюєте аналітиком на підприємстві, яке планує підвищити ефективність використання своїх ресурсів. Вам надано таку інформацію:

- на складі залишки сировини не завжди використовуються раціонально, що призводить до зайвих витрат;

- частина виробничого обладнання працює з низькою продуктивністю;

- є кілька підрозділів, де відзначається висока плинність кадрів, що може впливати на продуктивність праці.

Визначте, які види аналізу можна було б застосувати для виявлення резервів підвищення ефективності у кожній із зазначених ситуацій (наприклад, факторний аналіз, порівняльний аналіз тощо).

Керуючись результатами аналізу, запропонуйте можливі шляхи оптимізації для кожної ситуації.

Завдання 3

На основі матеріалу лекції складіть порівняльну таблицю для внутрішнього та зовнішнього аналізу діяльності підприємства, заповнивши такі поля:

Джерела інформації – які дані використовуються для кожного з цих видів аналізу?

Користувачі – хто є основними користувачами результатів внутрішнього та зовнішнього аналізу?

Цілі – які основні завдання ставляться перед кожним видом аналізу?

Обмеження – які обмеження притаманні кожному з цих видів аналізу?

Сформулюйте короткі пояснення для кожного поля у вигляді таблиці.

<i>Критерій</i>	<i>Внутрішній аналіз</i>	<i>Зовнішній аналіз</i>
Джерела інформації		
Користувачі		
Цілі		
Обмеження		

Після заповнення таблиці дайте коротку відповідь на запитання: чому обидва види аналізу є важливими для підприємства?

Завдання 4

Вам наведені умовні дані про діяльність підприємства за останні три місяці:

- підприємство збільшило обсяги виробництва, проте залишок продукції на складі також зріс;
- загальні витрати на сировину зросли, але витрати на одиницю продукції залишилися незмінними;
- спостерігається збільшення витрат на оплату праці, хоча продуктивність праці не змінилася.

Визначте, які види аналізу можна було б використати для виявлення причин кожного із зазначених явищ (наприклад, порівняльний, факторний тощо).

Опишіть, які дані та методи Ви б використали для аналізу кожного пункту.

На основі аналізу наведіть можливі резерви для підвищення ефективності та рекомендації для підприємства.

Завдання 5

Розгляньте такі господарські процеси на підприємстві:

- *матеріально-технічне забезпечення* – постачання сировини та матеріалів;

- *економічні процеси* – розподіл прибутку та оцінка рентабельності;

- *соціальні процеси* – оцінка умов праці та задоволеності працівників;

- *Природоохоронні процеси* – оцінка витрат на заходи з охорони навколишнього середовища.

Для кожного процесу визначте, який вид аналізу найбільш підходить для його оцінки (наприклад, техніко-економічний, фінансово-економічний, соціально-економічний, економіко-екологічний).

Поясніть, чому саме цей вид аналізу доцільно використовувати для кожного процесу.

Наведіть можливі показники, які можна використовувати для аналізу кожного з процесів (наприклад, витрати на сировину, рівень задоволеності працівників, обсяг витрат на екологічні заходи).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які історичні етапи розвитку експертної аналітики виокремлюються в економічній науці?

2. У чому полягав внесок античних філософів, зокрема Аристотеля, у становлення аналітичного підходу в економіці?

3. Який вплив мали праці класиків політекономії, таких як Адам Сміт і Девід Рікардо, на подальший розвиток експертної аналітики?

4. Як технологічний прогрес ХХ століття сприяв еволюції експертної аналітики у різних країнах, зокрема в Україні?

5. Які основні завдання постають перед сучасною експертною аналітикою в умовах ринкової економіки та використання інформаційних технологій?

6. Яку роль відіграє економічна теорія у формуванні основ експертної аналітики?

7. Чому експертна аналітика потребує врахування особливостей окремих галузей економіки?

8. Яким чином бухгалтерський облік та звітність забезпечують інформаційну базу для експертної аналітики?

9. Як експертна аналітика сприяє вдосконаленню статистичного обліку та звітності?

10. У чому полягає зворотний зв'язок між експертною аналітикою та контролінгом, і як він впливає на процес управління підприємством?

11. Які основні завдання та особливості макроекономічного і мікроекономічного аналізів у рамках експертної аналітики?

12. Чим відрізняється порівняльний аналіз від факторного та яке значення має кожен із них для прийняття управлінських рішень?

13. Як функціонально-вартісний аналіз допомагає виявити резерви для зниження собівартості та підвищення якості продукції?

14. У чому полягає сутність маржинального аналізу, і як його результати впливають на фінансові рішення підприємства?

15. Як системний аналіз допомагає врахувати зовнішні та внутрішні фактори у процесі прийняття стратегічних управлінських рішень?

16. Яку роль відіграє порівняльний аналіз у прийнятті управлінських рішень на підприємстві?

17. Як експертна аналітика забезпечує обґрунтування управлінських рішень і контроль за їх виконанням?

18. Чому первинна інформація потребує аналітичної обробки для використання в управлінні підприємством?

19. У чому полягає значення факторного аналізу для оцінки результативних показників діяльності підприємства?

20. Як експертна аналітика сприяє виявленню резервів підвищення ефективності та економного використання ресурсів?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Хто вважається засновником експертної аналітики?*

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Вільям Петті;
- г) Девід Рікардо.

2. *Який підхід уперше застосували класики політекономії у XVII-XVIII століттях?*

- а) емпіричний;
- б) абстрактний;
- в) експериментальний;
- г) індуктивний.

3. *Основною формою фінансової звітності до XX століття був:*

- а) баланс;
- б) грошовий потік;
- в) податковий звіт;
- г) довідка про кредити.

4. *У XIX столітті значний внесок у розвиток аналітики зробили представники:*

- а) Римської імперії;
- б) Англії, Німеччини та Франції;
- в) США та Канади;
- г) Китаю та Японії.

5. *Чим характеризувався етап розвитку експертної аналітики після революції 1917 року?*

- а) поширенням приватного капіталу;
- б) зростанням кооперативної власності;
- в) адаптацією до командно-адміністративної системи;
- г) переходом до ринкових відносин.

6. *Який український економіст зробив важливий внесок у розвиток експертної аналітики?*

- а) Михайло Грушевський;
- б) Іван Франко;

- в) Володимир Вернадський;
- г) Михайло Туган-Барановський.

7. На якому етапі розвитку експертної аналітики сформувалась дисципліна «Аналіз господарської діяльності»?

- а) до 1917 року;
- б) у 1917–1940 роках;
- в) у 40–60 роках ХХ століття;
- г) у 70–80 роках ХХ століття.

8. У чому полягав один із основних внесків Адама Сміта в експертну аналітику?

- а) впровадження трудової теорії вартості;
- б) поділ капіталу на основний і оборотний;
- в) створення першого балансу підприємства;
- г) визначення факторів ризику.

9. Який метод аналізу набув значного поширення з розвитком технологій у ХХ столітті?

- а) порівняльний;
- б) інтуїтивний;
- в) економіко-математичний;
- г) риторичний.

10. На сучасному етапі експертна аналітика спрямована на:

- а) розвиток лише внутрішнього аналізу;
- б) оптимізацію лише матеріальних ресурсів;
- в) підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності;
- г) зменшення ролі інформаційних технологій у процесі аналізу.

11. Яка дисципліна є теоретичною основою експертної аналітики?

- а) соціологія;
- б) економічна теорія;
- в) психологія;
- г) маркетинг.

12. Який вид обліку є основним джерелом інформації для експертної аналітики?

- а) управлінський облік;
- б) податковий облік;
- в) бухгалтерський облік;
- г) оперативний облік.

13. Чому експертна аналітика пов'язана зі статистикою?

- а) для оцінки якості планових завдань;
- б) для використання статистичних методів обробки інформації;
- в) для складання первинних документів;
- г) для встановлення стандартів бухгалтерського обліку.

14. Як контролінг взаємодіє з експертною аналітикою?

- а) забезпечує лише фінансові показники;
- б) забезпечує зворотний зв'язок через результати аналізу і корекцію виявлених недоліків;
- в) використовується лише для складання прогнозів;
- г) спрямований лише на виявлення ризиків.

15. У чому полягає роль експертної аналітики у вдосконаленні бухгалтерського обліку?

- а) у зміні методів оцінки витрат;
- б) у створенні нових звітних документів;
- в) у пристосуванні звітності до потреб аналітичного процесу;
- г) у розробці прогнозів розвитку ринку.

16. Який метод використовується в експертній аналітиці для наочного представлення результатів?

- а) інтерв'ю;
- б) графіки і таблиці;
- в) психологічні тести;
- г) моделювання поведінки споживачів.

17. Чому статистичний облік важливий для експертної аналітики?

- а) для здійснення фінансових операцій;
- б) для надання детальної інформації про економічні показники і тенденції;
- в) для забезпечення нормативних актів;
- г) для прогнозування курсів валют.

18. Яка основна мета макроекономічного аналізу?

- а) вивчення діяльності конкретного підприємства;
- б) оцінка ефективності виробничих процесів;
- в) дослідження стану та розвитку національної економіки
- г) аналіз конкурентного середовища

19. Який вид аналізу передбачає вивчення впливу окремих факторів на результативний показник?

- а) факторний аналіз;
- б) порівняльний аналіз;
- в) маржинальний аналіз;
- г) системний аналіз.

20. Статистико-економічний аналіз використовує такі методи, як:

- а) вибірковий і дисперсійний аналіз;
- б) оцінка якості продуктів;
- в) дослідження потреб споживачів;
- г) вивчення структури капіталу.

21. Який вид аналізу спрямований на оптимізацію витрат, враховуючи значимість функцій об'єкта для споживача?

- а) соціально-економічний аналіз;
- б) техніко-економічний аналіз;
- в) функціонально-вартісний аналіз;
- г) маржинальний аналіз.

22. Основною метою виробничо-економічного аналізу є:

- а) порівняння діяльності підприємства з конкурентами;
- б) оцінка використання виробничих ресурсів і витрат на виробництво;
- в) вивчення економічних та екологічних процесів;
- г) дослідження фінансової стійкості.

23. Маржинальний аналіз базується на поділі витрат на:

- а) прямі та непрямі витрати;
- б) основні та додаткові витрати;
- в) постійні та змінні витрати;
- г) виробничі та невиробничі витрати.

24. Який вид аналізу дозволяє оцінити стан ринку, попит і конкурентоспроможність продукції?

- а) фінансово-економічний аналіз;
- б) маркетинговий аналіз;
- в) системний аналіз;
- г) техніко-економічний аналіз.

25. Соціально-економічний аналіз включає:

- а) дослідження впливу соціальних чинників на економічні результати;
- б) оцінку екологічних показників підприємства;
- в) аналіз вартості основних ресурсів;
- г) порівняння підприємства з конкурентами.

26. Який вид аналізу використовується для оцінки впливу техніки і технологій на фінансові показники?

- а) техніко-економічний аналіз;
- б) системний аналіз;
- в) фінансово-економічний аналіз;
- г) факторний аналіз.

27. Системний аналіз застосовується для вивчення:

- а) окремих витрат у виробничому процесі;
- б) функцій об'єкта та їхньої вартості;
- в) комплексних економічних та управлінських проблем;
- г) рівня конкурентоспроможності продукції.

28. Який вид аналізу здійснює порівняння показників діяльності підприємства з аналогічними показниками інших підприємств галузі?

- а) техніко-економічний аналіз;
- б) порівняльний аналіз;
- в) факторний аналіз;
- г) маржинальний аналіз.

29. Що є основним завданням фінансово-економічного аналізу?

- а) оцінка соціальних умов працівників;
- б) дослідження конкурентного середовища;
- в) аналіз фінансових результатів і стійкості підприємства;
- г) вивчення рівня технологій.

30. Яка головна мета системного аналізу у процесі управління?

- а) визначення основних функцій об'єкта;
- б) виявлення взаємозв'язків між економічними елементами;
- в) порівняння витрат підприємства з витратами конкурентів;
- г) оцінка стану та тенденцій фінансового ринку.

31. Який вид аналізу використовується для обґрунтування рішень щодо зниження витрат на стадії проектування продукції?

- а) порівняльний аналіз;
- б) маржинальний аналіз;
- в) функціонально-вартісний аналіз;
- г) техніко-економічний аналіз.

32. Який із видів аналізу допомагає підприємству оцінити екологічний вплив виробничої діяльності?

- а) соціально-економічний аналіз;
- б) маркетинговий аналіз;
- в) економіко-екологічний аналіз;
- г) фінансово-економічний аналіз.

33. Функціонально-вартісний аналіз дозволяє підприємству:

- а) вивчати фінансову звітність конкурентів;
- б) визначати споживчу цінність функцій продукції;
- в) прогнозувати попит на ринку;
- г) оцінювати витрати на інноваційні розробки.

34. Що є основною метою виробничо-економічного аналізу?

- а) оцінка інвестиційної привабливості підприємства;
- б) виявлення можливостей оптимізації виробничих ресурсів;
- в) вивчення конкурентів на ринку;
- г) порівняння обсягу продажів у галузі.

35. Що вивчає маркетинговий аналіз у контексті управління підприємством?

- а) вплив виробничих витрат на собівартість;
- б) стан ринків збуту, попит і рівень конкуренції;
- в) економічні й екологічні показники;
- г) витрати на рекламу.

36. Яке головне завдання соціально-економічного аналізу?

а) вивчення впливу соціальних умов на економічну результативність;

б) оцінка рентабельності підприємства;

в) прогнозування ринкових коливань;

г) визначення оптимальних обсягів виробництва.

37. Який вид аналізу оцінює вплив технічних нововведень на продуктивність праці?

а) факторний аналіз;

б) техніко-економічний аналіз;

в) маркетинговий аналіз;

г) економіко-екологічний аналіз.

38. Основною метою маржинального аналізу є:

а) визначення впливу ринкових цін на попит;

б) оцінка ефективності маркетингових кампаній;

в) виявлення беззбитковості через поділ витрат на постійні та змінні;

г) вивчення соціального впливу підприємства на громаду.

39. Який вид аналізу допомагає оптимізувати витрати на виробництво продукції ще на стадії планування?

а) фінансово-економічний аналіз;

б) функціонально-вартісний аналіз;

в) соціально-економічний аналіз;

г) системний аналіз.

40. Яку інформацію надає фінансово-економічний аналіз для керівництва підприємства?

а) оцінку платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності;

б) вплив соціальних умов на виробничі процеси;

в) аналіз ринку збуту та рівня конкуренції;

г) оптимальну кількість виробничих потужностей.

41. Яка основна мета проведення порівняльного аналізу?

а) визначити фінансовий стан підприємства;

б) зіставити показники діяльності з попередніми періодами та іншими підприємствами;

в) вивчити витрати на матеріали;

г) аналізувати організаційну структуру.

42. Що забезпечує експертна аналітика в процесі управління підприємством?

- а) підтримку маркетингових рішень;
- б) обґрунтування та контроль управлінських рішень;
- в) розробку кадрової політики;
- г) вивчення технічних умов праці.

43. Який етап аналізу передбачає виявлення недоліків та невикористаних можливостей?

- а) первинна обробка даних;
- б) факторний аналіз;
- в) оцінка фінансових показників;
- г) порівняльний аналіз.

44. Яку функцію управління виконує аналіз у процесі прийняття рішень?

- а) встановлення норм праці;
- б) забезпечення наукового обґрунтування рішень та контроль за їх виконанням;
- в) організація навчання персоналу;
- г) забезпечення постачання матеріалів.

45. Як експертна аналітика сприяє підвищенню ефективності виробництва?

- а) шляхом впровадження нових технологій;
- б) за рахунок скорочення чисельності персоналу;
- в) визначенням резервів для більш економного використання ресурсів;
- г) проведенням рекламних кампаній.

46. Яка інформація використовується для проведення зовнішнього аналізу підприємства?

- а) конфіденційні внутрішні дані;
- б) відкрита фінансова та статистична звітність;
- в) персональні дані працівників;
- г) результати соціальних опитувань.

47. Для чого використовується факторний аналіз в експертній

аналітиці?

- а) вивчення особливостей ринку праці;
- б) оцінка впливу окремих чинників на результативні показники;
- в) проведення експериментів із новими продуктами;
- г) аналіз ринку збуту.

48. Яке основне завдання первинної обробки інформації для аналізу?

- а) визначення витрат на закупівлю матеріалів;
- б) розрахунок собівартості виробництва;
- в) формування бази для подальшої аналітичної обробки та прийняття рішень;
- г) планування соціальних заходів.

49. Чому первинні дані, отримані з бухгалтерії, потребують подальшої аналітичної обробки?

- а) вони не мають значення для управління;
- б) вони є «голими цифрами», що потребують інтерпретації для ухвалення рішень;
- в) бухгалтерія не відображає реальної ситуації на підприємстві;
- г) дані часто мають помилки.

50. Яка роль експертної аналітики в управлінні підприємством?

- а) формування команди менеджерів;
- б) надання даних для встановлення конкурентних цін;
- в) забезпечення ефективного управління через аналіз та обґрунтування управлінських рішень;
- г) підтримка іміджу підприємства на ринку.

ГЛОСАРІЙ

Абстрактний метод – науковий метод, що передбачає відволікання від другорядних характеристик явища для зосередження на його суттєвих ознаках, активно використовувався класиками політекономії для розробки економічних теорій.

Аналіз господарської діяльності – комплексне вивчення результатів практичної роботи підприємств за певний період, оцінка ефективності діяльності з метою виявлення резервів та визначення шляхів діяльності й надання необхідної інформації для оперативного керівництва різними ланками діяльності, одержання передбачених планом показників.

Аналітична обробка – процес застосування методів і технік для детального дослідження даних, включаючи обчислення, угруповання та побудову графіків, для отримання точних результатів та висновків.

Баланс – фінансова звітність, яка відображає активи, зобов'язання та капітал підприємства на певну дату. До ХХ століття баланс був основним джерелом інформації для проведення аналізу діяльності підприємств.

Бухгалтерський облік – це галузь економічної науки, яка вивчає методи збору, обробки, класифікації та систематизації інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Вона досліджує закономірності облікових процесів, розробляє принципи та стандарти обліку для забезпечення об'єктивного відображення фінансового стану та результатів діяльності організації. Бухгалтерський облік як наука спрямований на забезпечення достовірної інформації для прийняття управлінських, інвестиційних і фінансових рішень.

Відносний показник – статистичний показник, що відображає відношення однієї величини до іншої, зазвичай виражається у відсотках або коефіцієнтах, і широко застосовується в економічному аналізі для порівняння.

Групування даних – статистичний метод, який полягає у впорядкуванні даних за певними критеріями для виділення однорідних груп, що дозволяє краще зрозуміти структуру та закономірності даних.

Діалектична теорія пізнання – філософська методологія, що передбачає вивчення явищ через їх взаємозв'язок, динаміку та протиріччя; використовується для глибшого розуміння економічних

процесів.

Економіко-екологічний аналіз – вид аналізу, що оцінює взаємодію економічних та екологічних процесів, зокрема витрат на екологічні заходи та їхній вплив на продуктивність і екологічну безпеку.

Економіко-математичні методи – аналітичні методи, що використовують математичні моделі та обчислення для аналізу економічних процесів і прогнозування. Широко застосовувались у ХХ столітті для вирішення складних задач в експертній аналітиці.

Економічна ефективність – показник, що відображає співвідношення між результатами діяльності підприємства та витратами на їх досягнення; застосовується для оцінки рентабельності та продуктивності.

Економічна теорія – фундаментальна наука, яка вивчає загальні закони розвитку економіки, що забезпечують основу для більш конкретних дисциплін, таких як експертна аналітика, аналізуючи макро- та мікроекономічні процеси.

Експертна аналітика – спеціалізована дисципліна, що досліджує господарську діяльність підприємств для оцінки результатів та розробки рекомендацій, спрямованих на покращення управлінських рішень.

Звітність – систематизована інформація про фінансові результати та майновий стан підприємства за певний період, що є основним елементом для аналізу та прийняття рішень.

Інфляційні процеси – економічні процеси, пов'язані зі зростанням загального рівня цін, які можуть впливати на точність фінансових і аналітичних оцінок підприємств, знижуючи об'єктивність аналізу.

Інформаційні технології – технічні засоби та методи, які використовуються для збирання, обробки, зберігання та аналізу даних, значно розширюючи можливості експертної аналітики в сучасних умовах.

Класична політична економія – напрям економічної думки XVII-XVIII століть, представники якого (Адам Сміт, Девід Рікардо) заклали основи для аналізу капіталу, вартості та інших фундаментальних економічних категорій.

Командно-адміністративна система – економічна система, за якої управління виробництвом і розподілом ресурсів здійснюється централізовано, що формувало потребу в експертній аналітиці для забезпечення ефективного контролю та планування.

Контролінг – це міждисциплінарна галузь знань, що поєднує аспекти управління, бухгалтерського обліку та аналітики. Вона вивчає методи, інструменти і процеси, що забезпечують досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства через моніторинг, аналіз і контроль виконання планових показників. Контролінг як наука досліджує способи інтеграції планування, управлінського обліку та контролю для підвищення ефективності підприємства і забезпечення стабільності його розвитку.

Контроль виконання рішень – функція управління, що полягає у відстеженні процесу реалізації прийнятих рішень і забезпеченні дотримання запланованих умов.

Корекція планів – процес внесення змін до запланованих показників на основі результатів аналізу фактичних даних для підвищення відповідності цілей діяльності підприємства реальним умовам.

Макроекономічний аналіз – аналіз, що охоплює дослідження на рівні національної економіки або її секторів, з метою оцінки економічного зростання, ринків, бюджетного балансу та інших макроекономічних показників.

Маржинальний аналіз – аналіз, що ґрунтується на поділі витрат на постійні та змінні, і використовується для оцінки беззбитковості та рентабельності діяльності.

Маркетинговий аналіз – дослідження ринкового середовища, конкурентних умов, попиту і пропозиції з метою оцінки привабливості ринку для продукції підприємства.

Методологія прогнозування – система методів та прийомів, яка дозволяє передбачати майбутні тенденції на основі аналізу поточних та минулих даних, що є важливим елементом експертної аналітики для підготовки управлінських рішень.

Мікроекономічний аналіз – аналіз діяльності окремого підприємства чи його підрозділів, що спрямований на оцінку результативності операцій, використання ресурсів та досягнення фінансових цілей.

Наукове обґрунтування рішень – процес використання аналізу та аналітичних висновків для ухвалення управлінських рішень, що базуються на достовірних даних і прогнозах.

Неокласична економічна школа – напрям економічної думки, що зосереджує увагу на оптимізації рішень, раціональному виборі та аналізі ефективності діяльності в умовах ринкової економіки; робить акцент на об'єктивності аналізу.

Первинна інформація – дані, які підприємство отримує з бухгалтерського обліку та інших внутрішніх джерел; ці дані потребують аналітичної обробки для формування інформативних показників.

Первинні документи – основні бухгалтерські документи, які фіксують господарські операції на підприємстві і є основою для подальшого обліку та аналітичного використання.

Планування – це наукова дисципліна, яка досліджує закономірності і принципи встановлення цілей, розробки стратегій та тактик для досягнення запланованих результатів у діяльності організації. Вона вивчає методології та інструменти прогнозування, розподілу ресурсів та управління ризиками для створення ефективних планів. Планування як наука формує основи для управління майбутнім розвитком підприємства, забезпечуючи підготовку до різних сценаріїв змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Порівняльний аналіз – метод дослідження, що передбачає зіставлення показників підприємства з аналогічними показниками попередніх періодів, планових значень або показників інших підприємств галузі.

Резерви підвищення ефективності – внутрішні можливості підприємства для оптимізації використання ресурсів, зниження витрат і підвищення продуктивності без додаткових капіталовкладень.

Ринкові відносини – економічна система, у якій обмін товарами і послугами відбувається на основі ринкового механізму попиту і пропозиції. Перехід до ринкових відносин зумовив потребу в адаптації аналітичних методів до нових умов.

Середній показник – статистична міра, що визначає середнє значення вибірки або популяції, часто використовується в аналітиці для узагальнення інформації та виявлення загальних тенденцій.

Система показників – набір основних індикаторів, що відображають різні аспекти господарської діяльності підприємства (прибуток, собівартість, рентабельність тощо) і слугують інструментом для експертної аналітики.

Системний аналіз – підхід, що досліджує об'єкт як систему взаємозв'язаних елементів, враховуючи вплив різних факторів і взаємодію між ними для прийняття комплексних рішень.

Системний підхід – методологія наукового дослідження, за якою об'єкт розглядається як система, що складається з

взаємопов'язаних елементів. Цей підхід дозволяє комплексно досліджувати взаємодії всіх компонентів об'єкта.

Соціально-економічний аналіз – аналіз, що досліджує вплив соціальних факторів на економічну результативність, оцінюючи, як умови праці, соціальні програми та задоволеність персоналу впливають на ефективність.

Статистика – наука про методи збирання, обробки, аналізу та інтерпретації даних, яка забезпечує експертну аналітику кількісною інформацією для виявлення закономірностей та тенденцій у розвитку господарської діяльності.

Статистико-економічний аналіз – вид аналізу, що застосовує статистичні методи, такі як кореляційно-регресійний та дисперсійний аналіз, для оцінки діяльності підприємства та ринкових умов.

Техніко-економічний аналіз – аналіз, що вивчає взаємозв'язок між виробничо-господарськими показниками підприємства та рівнем техніки і технології, щоб оцінити їхній вплив на фінансові результати.

Трудова теорія вартості – економічна концепція, розроблена Вільямом Петті та розвинена Карлом Марксом, яка стверджує, що вартість товару визначається кількістю праці, затраченої на його виробництво.

Факторний аналіз – метод дослідження, що вивчає вплив окремих факторів на результативний показник, дозволяючи оцінити внесок кожного фактора в кінцевий результат.

Фізіократи – французька економічна школа XVIII століття, яка вперше запропонувала теорію про те, що джерелом багатства є виробництво, а не обмін; внесли вагомий внесок у розвиток теорій капіталу.

Фінансово-економічний аналіз – аналіз, спрямований на оцінку фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності, рентабельності та інших показників, що характеризують фінансову стійкість та економічну ефективність.

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) – метод техніко-економічного дослідження, що спрямований на оптимізацію корисних функцій об'єкта з урахуванням витрат і значущості для споживача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Svitlana Zaika, Igor Shaforenko. The Essence and Classification of Management Decisions: Theoretical and Methodological Aspect. Three Seas Economic Journal. Vol. 5 No. 1, 2024. P. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2024-5-9>.

2. Svitlana O. Zaika, Oleksandr V. Hridin, Yuliia M. Sahachko. The essence of expert analytics as a basis for managerial decision-making in operational management. *Економіка розвитку систем*. 2024. Т. 6. Вип. 1. С. 76-83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2024-1-8>
URL: <http://esd-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/45/41>

3. Zaika S., Shaforenko I. Optimization of the stages of accepting administrative decisions to minimize the impact of uncertainty. Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives: *Monograph*. // Edited by Olha Blaha and Iryna Ostopolets. The University of Technology in Katowice Copyright by Academy of Silesia, Katowice, 2024. P. 50-62. DOI: <https://doi.org/10.54264/M036>. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/54660/1/MON_EXPLO_RING_DIGITAL_LANDSCAPE_24-51-63.pdf.

4. Zaika Svitlana, Shaforenko Igor. Conceptual approaches to administrative decision-making. *Transformacje cyfrowe i technologie innowacyjne w ekonomii [wydanie elektroniczne]: zbiór materiałów Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej*, Łomża – Charków, 14.03.2024 r. / Redakcja naukowa: Ireneusz Żuchowski, Zoia Sharlovykh, Olena Dudnyk. Łomża: Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży; Charków : PISzW "Charkowski Uniwersytet Technologiczny "SHAG", Ukraina. Wydawnictwo: MANS w Łomży, Część 1. 2024. P. 189-196. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/50020/1/Zb%C3%B3r%20materiaz%C5%82%C3%B3w%20konferencji_189-196.pdf.

5. Zaika S.O., Hridin O.V., Sahachko Y.M. (2024). The role of management diagnostics in substantiating management decisions in operational management. *International Scientific Periodical Journal «Modern engineering and innovative technologies»*, issue. 34, part 2, pp. 3-9. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-34-00-002>
URL: <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit34-00-002>

6. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2019. 114 с.

7. Аналіз господарської діяльності. Методичні вказівки по виконанню практичних завдань для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» освітнього рівня перший (бакалаврський), (денної та заочної форми навчання). О.Ф. Томчук, І.В. Томашук. – Вінниця: ВНАУ, 2019. 48 с.

8. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. – Львів: ЗУКЦ, 2017. 310 с.

9. Аналіз господарської діяльності: підручник / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. – Львів: Львівська політехніка, 2019. – 320 с.

10. Аналіз господарської діяльності: метод. вказівки до організації та планування самостійної роботи для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання, управлінських та економічних спеціальностей / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка; упоряд: С.О. Заїка, В.Г. Краля – Харків: [б.в.], 2021. – 19 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/29754/1/MV_analiz_2021.pdf.

11. Аналіз господарської діяльності: практикум / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. – Львів: ЗУКЦ, 2017. 148 с.

12. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2021. 260 с.

13. Грідін О.В., Заїка С.О., Сагачко Ю.М. Операційний менеджмент у контексті застосування сучасних аналітичних інструментів до ухвалення управлінських рішень. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Випуск 4(13). DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.13-1>
URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/408>.

14. Економічний аналіз: курс лекцій / уклад. О. М. Вишневська, Л. А. Козаченко, А. Г. Костирко. Миколаїв: МНАУ, 2022. 85 с.

15. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: посібник / Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016 – 219 с.

16. Єгорова О. В. Аналіз господарської діяльності: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю] / О. В. Єгорова, Л. О. Дорогань-Писаренко, О. Ю. Литвин. – Полтава: РВВД ПДАА, 2016. 308 с.

17. Єршова Н.Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум : Навчальний посібник. Видавництво «Магнолія 2006», 2019. 342 с.

18. Загальні вимоги до змісту та оформлення наукової, навчальної та навчально-методичної літератури [Текст] : метод. рек. для наук.-пед. працівників / уклад.: Н.М. Ніколасенко, О. М. Рибальченко.– Харків: ДБТУ, 2023. 83 с.

19. Заїка С.О., Грищенко В.А. Становлення і перспективи розвитку економічного аналізу в Україні. Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. 2016. Вип. 174. С. 136-144. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_174_18.

20. Заїка С.О. Словник загальних термінів і понять з аналізу господарської діяльності. Харків: ТОВ Стильна типографія, 2019. 82 с.

21. Заїка С.О., Сагачко Ю.М., Грідін О.В. Експертна аналітика як інструмент прийняття управлінських рішень в операційному менеджменті. *Progressive opportunities and solutions of modern scientific potential: XLI International scientific and practical conference (October 02-04, 2024. Toronto, Canada)*. Toronto, Canada. 2024. P. 53-55. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/57928/1/S_Progressive_opportunities_solutions_2024_Toronto_53-55.pdf.

22. Заїка С.О., Півень А.В. Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК: навчальний посібник. Харків: Вид-во «Міськдрук», 2010. 113 с.

23. Кулік А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посібник. Київ, ДП «Вид. Дім «Персонал», 2018. 452 с.

24. Марусяк Н.Л. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.

25. Міщук Г., Джигар Т., Шишкіна О. Економічний аналіз. Рівне: НУВГП. 2017. 156 с.

26. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ : Знання, 2011. 630 с.

27. Непочатенко О.О. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2020. 272 с.

28. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посіб. / В. І. Захарова, Л. Я. Філіпова. Київ : Центр учбової л-ри, 2013. 336 с.

29. Пацула О.І. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. Львів: ЛДУВС, 2014. 337 с.

30. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів

господарювання. Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. 365 с.

31. Приймак В.І. Математичні методи економічного аналізу : навч. посібник. Львівський нац. ун-т . Київ : Центр учбової літ-ри, 2009. 296 с.

32. Сагачко Ю.М., Заїка С.О., Грідін О.В. Роль експертної аналітики у взаємодії адміністративного та операційного менеджменту для ефективного прийняття рішень. *Електронний науковий періодичний журнал «Успіхи і досягнення у науці»*. 2024. № 6 (6). С. 585-594. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)-585-594](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6)-585-594)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/14282/14352>

33. Серединська В. М., Загородна О. М., Федорович Р. В. Економічний аналіз: навч. посіб. / [В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович]; за ред. Р. В. Федоровича. Тернопіль: Астон, 2010. 591 с.

34. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: Навчальний посібник / Т.М. Тігова, Л.С., Селіверстова , Т.Б. Процюк К.: ЦУЛ, 2019. 268 с.

35. Черниш С. С. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 312 с.

Навчальне видання

**ВИДИ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

методичні вказівки для самостійного вивчення теми з дисципліни
«Експертна аналітика в менеджменті організацій»

Укладачі:

**ЗАЙКА Світлана Олександрівна
АВРЯТА Андрій Вікторович**

Формат 60 x 84 ¹/₁₆. Гарнітура Times New Roman
Авторських арк. – 2,5. Умовн. друк. арк. – 3,5

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських 44